

BIJLAGEN

BIJLAGE I Belvedere-projecten in Drenthe

Hieronder volgen 15 beschrijvingen van Belvedere-projecten die in de provincie Drenthe zijn gestart en met gebruikmaking van de subsidieregeling van het Stimuleringsfonds voor Architectuur hiervoor subsidie hebben ontvangen. De beschrijvingen zijn samengesteld uit de subsidieaanvragen van het projectbureau Belvedere, Nieuwe Tradities projecten 2002 en de webpagina van het Projectbureau Belvedere.

Archeolandschap Drenthe

Initiatiefnemer	Noord-Nederlands Bureau voor Toerisme
Locatie	Provincie Drenthe
Periode	Juni 2006 t/m februari 2005
Subsidiecategorie	Kennisproject (thema)
Resultaat	Toeristisch recreatieve formules

Drenthe bevat talrijke archeologisch waardevolle elementen, niet alleen in het museum, maar ook in het landschap en de bodem. Te denken valt hier aan de celtic fields, hunebedden, veenwegen en grafheuvels. Deze waardevolle elementen bieden kansen voor recreatiedoeleinden, cultuurtoerisme neemt een steeds groter belang in binnen de recreatieve sector. Het project Archeolandschap is opgezet om nieuwe en inspirerende concepten voor de cultuurhistorische promotie van het archeologische erfgoed te ontwikkelen. Deze concepten moesten de schakel vormen tussen archeologische kennis en vondsten, het cultuurtoerisme en het landschap. Bij de uitwerking van het project zijn alle relevante partijen bijeengebracht om deel te nemen aan een tweetal workshops. Het resultaat van deze workshops zijn twee formules, die de aanzet vormen voor een toeristisch product rond het Drentse archeologische erfgoed. De formules moeten bijdragen aan het vernieuwen van het imago van Drenthe, naast rust, ruimte en een mooi landschap, om meer toeristen naar de provincie te halen.

Biografie van het Nationaal Landschap Drentse Aa, naar een betere integratie van cultuurhistorie en ecologie

Initiatiefnemer	Brede Overleggroep Kleine Dorpen in Drenthe
Locatie	Nationaal Landschap Drentse Aa (gemeente Assen, gemeente Tynaarlo, gemeente Aa en Hunze)
Periode	Augustus 2004 t/m augustus 2007
Subsidiecategorie	Kennis
Resultaat	Cultureel-ecologische biografie

Sinds de jaren '90 manifesteert zich in het Drentse Aa-gebied een spanningsveld tussen ecologie en cultuurhistorie. Een tweetal oorzaken ligt hieraan ten grondslag. Ten eerste worden er natuurontwikkelingsprojecten uitgevoerd met ingrijpende vormen van grondverzet op plaatsen met een historisch ongestoorde bodemopbouw. Cultuurhistorische patronen worden 'weggevaagd' op plaatsen waar deze de natuurontwikkeling in de weg staan. In het kader van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) stond de inrichting en het beheer van nieuwe terreinen hoofdzakelijk in het teken van ecologische doelstellingen. Ten tweede hebben ruimtelijke ontwerpers aangegeven dat zij met de traditionele waardering- en selectiemethoden van cultuurhistorici niet goed uit de voeten kunnen. Met dit project wordt beoogd de basis te leveren voor de strategische visievorming (en daaraan verbonden planvorming) in het Drentse Aa-gebied. Deze basis is een cultureel-ecologische landschapsbiografie die de kennis aanlevert voor de vernieuwing en inspiratie van het gebiedsgerichte beleid.

Daip

Initiatiefnemer	Gemeente Aa en Hunze
Locatie	Annerveenschekanaal en Eexterveenschekanaal (gemeente Aa en Hunze)
Periode	Februari 2004 t/m december 2004
Subsidiecategorie	Lokaal project
Resultaat	Gebiedsvisie

De aanleiding voor het project Daip in de veenkoloniale dorpen Annerveenschekanaal en Eexterveenschekanaal vormt 'De Agenda van de Veenkoloniën'. De regio kampt met problemen zoals een stagnerende economie en een negatief imago. In de agenda wordt een nieuwe koers voor het gebied uiteengezet en door middel van het realiseren van projecten kan deze vertaald worden. Een hoge prioriteit heeft het herstel van de veenkoloniale waterwegen daar deze de basisstructuur van het landschap vormt. Hiervoor

is het plan 'Van Turfvaart naar Toervaart' ontwikkeld. Voor het bestaande kanalenstelsel tussen Erica en Zuidoost-Drenthe en het Zuidlaardermeer is een revitaliseringsprogramma opgezet, met als doel het restaureren van de kanalen en deze weer bevaarbaar maken voor de recreatievaart. Het programma zal onderverdeeld worden in een aantal kleinere projecten, niet alleen om praktische, maar ook inhoudelijke redenen. Een grootschalig overkoepelend project vergroot de kans dat de historische, culturele en landschappelijke diversiteit langs het waterlint te eenvormig wordt. Het Daip vormt de spil in deze vaarverbinding. Het doel van het project Daip is om het Grevelingskanaal te restaureren, maar ook om deze weer aantrekkelijk te maken voor de recreatievaart. Daip fungeert in deze zin als het eerste uitvoeringsgerichte lokale project en daarmee als voorbeeldproject voor de invulling van 'De agenda voor de Veenkoloniën'.

De Maatschappij van Weldadigheid - Een monument in beweging

Initiatiefnemer	Maatschappij van Weldadigheid, provincie Drenthe en gemeente Westerveld
Locatie	Frederiksoord en Wilhelminaoord (gemeente Westerveld)
Periode	Mei 2004 t/m mei 2005
Subsidie categorie	Lokaal project
Resultaat	Gebiedsvisie

In 1818 richtte Johannes van den Bosch de Maatschappij van Weldadigheid op. Het betrof een sociaal experiment waarbij 'paupers' uit de steden een nieuw bestaansperspectief werd geboden door ze op te voeden tot onder andere keuterboeren. Hiervoor werden grote stukken grond gekocht, in zuidwest Drenthe (gemeente Westerveld) en noord-Drenthe (gemeente Noordenveld), waarop de koloniën werden gesticht. De drie middelen arbeid, onderhoud en onderwijs stonden centraal in de koloniën. Tegenwoordig bestaat de Maatschappij van Weldadigheid nog steeds, maar heeft zij haar oorspronkelijke functie verloren. De bijzondere geschiedenis is bewaard gebleven in de bebouwing, landschap en aanwezige (orthogonale) structuren. De laatste decennia heeft de Maatschappij van Weldadigheid zich primair moeten richten op het in stand houden van het erfgoed. Hiervoor moeten nieuwe ontwikkelingen in gang worden gezet, waarbij vraagstukken van stedenbouwkundige, landbouwkundige, toeristische, sociale natuurwetenschappelijke en culturele aard. De behoefte is dan ook ontstaan om in dit kader een visie op te stellen voor behoud, herstel, vernieuwing en functiewijziging van het culturele erfgoed van de Maatschappij van Weldadigheid. Deze visie zal sturing en inspiratie geven aan de toekomstige ontwikkelingen.

De Nieuwe Veenkoloniën

Initiatiefnemer	Stichting Innovatie Veenkoloniën
Locatie	Gronings-Drentse Veenkoloniën (gemeente
Periode	Augustus 2004 t/m januari 2005
Subsidie categorie	Kennisproject (experimenteel)
Resultaat	Gebiedsvisie

De Gronings-Drentse Veenkoloniën kennen een sterke structuur van kanalen en wijken met een rechtlijnige verkaveling. In de 'De Agenda van de Veenkoloniën' wordt een nieuwe koers voor het gebied uiteengezet en door middel van het realiseren van projecten kan deze vertaald worden. De Veenkoloniën kampen met een negatief imago als gevolg van de perifere ligging, sociaal-economische achterstand en een landschap dat momenteel als weinig aantrekkelijk wordt bevonden. Het project 'De Nieuwe Veenkoloniën' beoogt het opstellen van een samenhangende en vernieuwende visie voor de Veenkoloniën. Aan de hand van een viertal scenario's wordt deze studie onderverdeeld. Het scenario 'Een parelsnoer' richt zich op het creëren van een hernieuwde identiteit, gebaseerd op de bestaande cultuurhistorische waarden zoals: de infrastructuur, lintbebouwing, industrieel erfgoed, landschappelijke openheid en de boerderijen. Het resultaat van deze studie vormt een ruimtelijke visie, maar ook strategieën om deze te kunnen verwezenlijken.

Dorp2000anno, dorpsomgevingsplannen in Drenthe

Initiatiefnemer	Vereniging Brede Overleggroep Kleine Dorpen in Drenthe (BOKD)
Locatie	Drents Hunzegebied: Buinen (gemeente Borger-Odoorn) en Spijkerboor, Nieuw- en Oud-Annerveen (Gemeente Aa en Hunze)
Periode	November 2000 t/m november 2002
Subsidie categorie	Lokaal project
Resultaat	Dorpsomgevingsplan en identiteitsvisie

Het Hunzegebied vormt een cultuurhistorisch waardevol gebied. Het Hunzegebied is daarentegen ook een gebied dat te maken heeft met een veelheid aan ruimtelijke plannen. Deze hebben betrekking op het wonen, ontwikkeling van landgoederen en buitenplaatsen, landbouw, natuurontwikkeling, botontwikkeling en recreatie. Door de vele stroken de ideeën van de verschillende overheden niet altijd met elkaar. Dit vormt dan ook de aanleiding voor het Hunzeproject. De verschillende ruimteclaims dienen beter op elkaar te worden afgestemd. In de planvoorbereiding is ervoor gekozen om dit project een 'bottom-up' karakter te geven. In het kader van Bestuursakkoord Nieuwe Stijl (BANS) is dit gebied

aangewezen als een pilot-project. Participatie van bewoners bij de visievorming en planontwikkeling vormen een centraal onderdeel bij deze pilot. De BOKD heeft de betrokken bewoners in een vroegtijdig stadium betrokken bij de visie-ontwikkeling van hun woonomgeving opdat deze kan worden meegenomen in het regionale ontwikkelingsprogramma. Het resultaat van deze bijdrage vormen de twee dorpsomgevingsplannen. Deze aanpak vraagt om een goede inzet van communicatie tussen alle partijen met een doorlopende terugkoppeling met het dorp. Het resultaat hiervan is dat bewoners zich kunnen identificeren met het resultaat en dat dit resultaat een bouwsteen vormt voor de planvorming. Dorpsomgevingsplannen vormen, zoals hier toegepast, een goede manier om enerzijds bewoners meer te betrekken bij de ontwikkeling van hun woonomgeving. Anderzijds vormen dorpsomgevingsplannen een hulpmiddel om, via deskundigen en bewoners, cultuurhistorie een invloedrijke rol te geven in de ruimtelijke plannen. Een belangrijk leermoment bij dit project was dat “[...] *de motivatie voor het ontwikkelen van een dorpsomgevingsplan kent een spanningsboog van ongeveer drie maanden*” (Projectbureau Belvedere, 2006b). De basis van het project wordt gevormd door een goede communicatie tussen alle partijen, dit vraagt van uitvoerende instanties om specifieke vaardigheden. Zo zullen zij de taal van het beleid, deskundigen en bewoners moeten kunnen spreken.

Herstel haventje Roderwolde

Initiatiefnemer	Vereniging Brede Overleggroep Kleine Dorpen in Drenthe (BOKD)
Locatie	Roderwolde (gemeente Noordenveld)
Periode	Februari 2002 t/m september 2003
Subsidiecategorie	Lokaal project
resultaat	Gebiedsvisie

Van oudsher vormde de haven van Roderwolde een belangrijke plaats in het dorp. Het transport van goederen van en naar Groningen verliep via de zogenoemde schipsloten naar het Peizer- en Eelderdiep. De familie Belga verzorgde het transport met haar schepen. In 1934 werd een verharde weg naar Groningen aangelegd wat tot gevolg had dat er geen boten, maar vrachtwagens door de familie Belga werden gebruikt. Het haventje verloor haar functie en werd in 1964 gedempt. Een brand bij de transportonderneming van Belga leidde ertoe dat deze verhuisde naar het bedrijventerrein in Roden. De gedempte haven en het industrieterrein kwamen leeg te staan. Het doel van het herstellen van het haventje is om het dorpsbeeld kwalitatief te verbeteren, maar is ook gericht op het herstel van de ruimtelijke en cultuurhistorische relatie tussen de schipsloot en het Peizerdiep. Tevens levert het project een bijdrage in de ontwikkeling van Roderwolde in een netwerk van voorzieningen voor plattelandsrecreatie.

Het woonerf als mensruimte – Een verkenning naar vernieuwing van het woonerfconcept

Initiatiefnemer	Gemeente Emmen
Locatie	Emmen (gemeente Emmen)
Periode	Januari 2006 t/m maart 2007
Subsidiecategorie	Kennisproject
Resultaat	Ontwikkelingsvisie en inrichtingsplan

Tussen 1971 en 1983 zijn in de stad Emmen een aantal woonwijken (Angelso, Emmerhout en Bargeres) ontworpen als woonerf. De bedoeling van een woonerf is om in het gebied een ruimte te creëren die geschikt is voor voetgangers en kinderen en rijverkeer. Het rijverkeer neemt hierbij wel een ondergeschikte positie in. Door formalisering en standaardisering is het concept zal snel teruggedbracht tot een verkeerskundig concept. De ruimtelijke of culturele aspecten verloren aan aandacht, het gevolg hiervan was dat er gelijkvormige en identiteitloze plekken ontstonden. Met het project 'Een woonerf als mensruimte' beoogt de gemeente Emmen door middel van een interdisciplinaire, mensgerichte en situatiespecifieke aanpak het woonerfconcept nieuw leven in te blazen. Het resultaat van het project vormt een ontwikkelingsvisie en inrichtingsplan voor de drie woonerven.

Landschapinrichting en natuurontwikkeling rond 4500 jaar oude houten veenweg – een ontwerpopgave

Initiatiefnemer	Erfgoedhuis van Drenthe
Locatie	Nieuw-Dordrecht (gemeente Emmen)
Periode	November 2001 t/m maart 2002
Subsidiecategorie	Kennisproject
Resultaat	Ontwerpplan

Bij Nieuw-Dordrecht ligt op een diepte van 60-80 centimeter een houten veenweg uit de prehistorie (Neolithicum). De weg is ongeveer 400 meter lang en bestaat uit achter elkaar aangelegde boomstammen. Rond Emmen vindt in het kader van de herinrichting van de Drents-Groningse Veenkoloniën, natuurontwikkeling plaats. Het bijzondere aan de houten veenweg is dat deze weg de oudste van Nederland is met haar 4500 jaar. Vanwege deze bijzondere waarde is de houten veenweg benoemd tot beschermd archeologisch monument. Er is uitgebreid hydrologisch, technisch en ecologisch onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om de weg in situ te behouden. In aansluiting op de herinrichting van de Veenkoloniën zal deze kennis gebruikt worden bij een nieuwe landschappelijke inrichting. De vergaarde kennis resulteert in een aantal ontwerpopgaven die geïntegreerd worden in

het herinrichtingsplan. Het ontwerpplan en de resultaten ervan worden gecommuniceerd en bediscussieert met deskundigen, alsook met de bewoners van het gebied. Het resultaat van dit proces vormt een nieuw in te richten gebied waarbij de veenweg behouden blijft en deze als inspiratiebron dient bij de inrichting van het landschap.

Landschapsvisie Drentsche Aa

Initiatiefnemer	Staatsbosbeheer
Locatie	Stroomgebied Drentsche Aa (gemeente Assen, gemeente Tynaarlo, gemeente Aa en Hunze)
Periode	December 2002 t/m november 2003
Subsidiecategorie	Lokaal project
Resultaat	Landschapsvisie

De Drentse Aa is een landschap dat het verhaal vertelt van de eeuwenoude bewoningsgeschiedenis van het gebied rond de beken. Het gebied is één van de laatste stroomdalen die Nederland bezit, waarbij de historische samenhang tussen de onderdelen van het esdorpenlandschap nog herkenbaar zijn. Het gebied bevat vele verschillende archeologische en prehistorische resten zoals: grafheuvels, hunebedden en celtic fields (akkercomplexen die zichtbaar zijn in het landschap). De aanleiding voor deze visie vormen de ruimtelijke ontwikkelingen die de historische samenhang van het Nationale Landschap beïnvloeden. Gemeenten zijn op zoek naar uitbreidingslocaties voor woningbouw en bedrijvigheid. Boeren ontplooiën nevenactiviteiten en veranderen van teelt. Een derde bedreiging wordt gevormd door de private verkoop van gronden aan projectontwikkelaars. Deze ontwikkelingen hebben geleid tot het opstellen van een landschapsvisie waarin de verdere ontwikkeling en vormgeving van het Nationaal Landschap Drentse Aa wordt vastgelegd. Ter voorbereiding van de visie is een cultuurhistorische inventarisatie uitgevoerd. Deze inventarisatie biedt een overzicht van de kennis die over de Drentse Aa beschikbaar is, dat geïntegreerd kan worden in de landschapsvisie. Bij het opstellen van de visie worden bewoners en gebruikers betrokken door middel van interviews en workshops. De landschapsvisie Drentse Aa heeft als doel om een integrale visie te ontwikkelen die de specifieke identiteit van deze beek benoemd en gericht is op de ontwikkeling van een leefbaar, levendig en levensvatbaar beek- en esdorpenlandschap.

Op dorpse schaal

Initiatiefnemer	Brede Overleggroep Kleine Dorpen, Provincie Drenthe en de gemeente Midden-Drenthe
Locatie	Gemeente Midden-Drenthe
Periode	Januari 2005 t/m februari 2006
Subsidiecategorie	Kennis
Resultaat	Methodiek

De provincie Drenthe kent veel kleine dorpen die in een aantal waardevolle landschappen liggen en veel cultuurhistorische waarden bevatten. Deze dorpen zijn in twee categorieën in te delen: de oude esdorpen, die op de hogere zandgronden liggen en de veendorpen, die op de modernere veenontginningen liggen. In de loop van de tijd zijn er ontwikkelingen ontstaan met als meest in het oog springend, de bouw van nieuwe woningen en woonwijken. Deze ontwikkelingen werden langzamerhand zo dominant, dat er gesproken werd van 'nieuwbouwuipsten' en 'witte schimmel'. In het Provinciaal Omgevingsplan zijn om deze reden de zogenaamde 'rode contouren' getrokken, deze contouren vormen de begrenzingen waarbinnen het mogelijk is om te ontwikkelen. Het gevolg van deze ruimtelijke begrenzingen is dat dorpen zich nauwelijks meer ontwikkelen kunnen. Het project 'Op dorpse schaal' heeft als doel, een methodiek te ontwikkelen waardoor het voor dorpen mogelijk wordt zich te ontwikkelen. Landschappelijke kwaliteiten dienen hierbij gewaarborgd en versterkt te worden. Dit project ligt in het verlengde van de door de Brede Overleggroep Kleine Dorpen (BOKD) ontwikkelde aanpak 'Landschappelijk bouwen'. In deze aanpak staat de aanwezige ruimtelijke kwaliteit voorop bij het vinden van oplossingen. Het proces, dat tot de methodiek heeft geleid, lijkt sterk op het project Dorp2000anno (zie Bijlage III). Het proces heeft een sterk 'bottom-up' karakter vanuit dorpsbelangenorganisaties en een 'top-down' benadering vanuit deskundigen en beleid (overheden). Er is tijdens het proces veel aandacht geschonken aan het feit dat het resultaat niet een ruimtelijk eindbeeld vormt, maar een set van regels en afspraken. Deze geven weer op welke locaties en onder welke voorwaarden het bouwen mogelijk wordt geacht. Deze methodiek is getoetst en verder uitgewerkt in het dorp ELP, gelegen in de gemeente Midden-Drenthe.

Project boek 'Polders! Gedicht Nederland'

Initiatiefnemer	NAi Uitgevers en Tweede Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam
Locatie	Nederland (exclusief Limburg)
Periode	Januari 2005 t/m mei 2005
Subsidiecategorie	Kennisproject (thema)
Resultaat	Boek

In het boek worden ongeveer 4000 Nederlandse polders in kaart gebracht. Van deze polders is cultuurhistorische informatie verzameld over de geschiedenis van drooglegging, landwinning en waterbeheersing. Het boek is verschenen tijdens de Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam 2005, dat als thema 'De Zondvloed' had. Tijdens het congres stonden de gevolgen van de klimaatverandering centraal. Een stijging van de zeespiegel en waterstanden in de rivieren in combinatie met de bodemdaling vormen een bedreiging voor Nederland. De toekomst van Nederland zal door het aanleggen van retentiebekkens en dijkverleggingen in haar aanblik veranderen. Het boek maakt de geschiedenis van Nederland in haar strijd tegen het water inzichtelijk en op welke wijze deze leidend is geweest voor de inrichting van Nederland. De problematiek van klimaatverandering vormt slechts het volgende hoofdstuk voor de ruimtelijke inrichting van Nederland. Met een beschrijving van de polders in Nederland over een periode van zeven eeuwen beoogt het boek de cultuurgeschiedenis van de inrichting van de polders een plaats te geven in de problematiek.

Reestdal: Visie op bebouwing van grensgebied Overijssel en Drenthe

Initiatiefnemer	Drents Plateau en Het Oversticht
Locatie	Reestdal (gemeente Meppel, gemeente De Wolden, gemeente Hardenberg en gemeente Staphorst)
Periode	Juni 2003 t/m maart 2004
Subsidiecategorie	Lokaal project
Resultaat	Brochure

Het Reestdal ligt op het grensgebied van de provincies Drenthe en Overijssel. Het gebied is lange tijd met rust gelaten waardoor het landschap nog haar 19de eeuwse uitstraling heeft. Het is een agrarisch cultuurlandschap met karakteristieke boerenerven en monumentale boerderijen. De huidige ontwikkeling in het gebied is dat steeds meer boeren plaats maken voor particulieren, deze vormen de boerderijen om tot woonhuizen, kantoren of recreatiewoningen. Overblijvende boeren plaatsen steeds vaker grote en moderne

stallen. Het probleem hiervan is dat deze ontwikkelingen plaatsvinden zonder een historisch 'gevoel'. Een directe aanleiding was het feit dat de vier gemeenten een nieuw welstandsbeleid moesten formuleren en om versnippering van het gebied te voorkomen, werd deze gezamenlijk ontwikkeld. Het resultaat van het project vormt een brochure waarin de belangrijkste cultuurhistorische waarden worden vermeld. In de brochure wordt ook een aanpak weergegeven op welke manier cultuurhistorie een sturende rol kan spelen bij ruimtelijke ontwikkelingen. Deze brochure vormt de bouwsteen voor het opstellen van de welstandsnota's.

Tussen Hondsrug en Hümmling, land van onbegrensde mogelijkheden

Initiatiefnemer	Provincie Drenthe
Locatie	Zuidoost Drenthe en de Duitse grensstreek (gemeente Emmen, gemeente Twist en Geeste, samtgemeinde Emlichheim en de stad Haren)
Periode	Februari 2005 t/m februari 2006
Subsidiecategorie	Lokaal project
Resultaat	Gebiedsvisie

Tussen Hondsrug en Hümmling ligt een veengebied in het stroomdal van de Ems. Het gebied bestaat uit een uitgestrekt veenmoeras dat is getransformeerd tot een monumentaal landschap van lange lijnen en verre gezichten. Beeldbepalend zijn de kanalen en lintdorpen die het gebied doorsnijden. Het gebied kenmerkt zich door de aanwezigheid van sporen uit de verschillende ontginningsstadia van de veengronden. De aanleiding voor het project vormt de versnippering en fragmentatie in het gebied opdat deze niet als één geheel gezien kan worden. Een belangrijke reden hiervoor vormt de harde scheiding tussen Nederland en Duitsland. Een tweede aanleiding vormt dat er in het grensland ongewenste ontwikkelingen plaatsvinden zoals, windmolens en kassencomplexen. Ten derde voelen bewoners en belangenverenigingen zich niet betrokken bij het grensoverschrijdende gebied als geheel. Om deze versnippering tegen te gaan is het project 'Tussen Hondsrug en Hümmling' gestart met als doel om een identiteit van het veengebied te vinden. Deze visie is nadrukkelijk gericht op het maken van een vertaalslag naar concrete projecten.

Van Esdorp naar stad

Initiatiefnemer	Gemeente Emmen
Locatie	Emmen (gemeente Emmen)
Periode	Januari 2004 t/m november 2004
Subsidiecategorie	Lokaal project
Resultaat	Stedenbouwkundige visie

De gemeente Emmen is op zoek naar locaties voor verschillende stedelijke functies en uitbreidingsmogelijkheden van de stedelijke kern. De beperkingen hiervan worden gevormd door de essen in het westen, bos in het oosten, woonwijken in het noorden en de bedrijventerreinen in het zuiden. Van een drietal essen heeft de gemeente de cultuurhistorische waarden en de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen in kaart gebracht. Het projectplan 'Van Esdorp naar stad' sluit aan bij het Masterplan Emmen-Centrum. In dit masterplan wordt aangegeven welke gewenste stedelijke en maatschappelijke ontwikkelingen worden nagestreefd voor het centrum van Emmen. Het project 'Van Esdorp naar stad' is hier een aanvulling op. Voor een eventuele uitbreiding richting de es is een goede cultuurhistorische afweging noodzakelijk, dit omdat de essen het centrum van Emmen omsluiten. Het resultaat van het project moet dusdanig zijn dat de cultuurhistorische waarden in het gebied gewaarborgd blijven, maar dat er ook oplossingen worden aangereikt voor stedelijke ontwikkelingen.

BIJLAGE II **Regeling Projectsubsidies Belvedere 2005-2008**

1 Doel

De ministeries van OCenW, VROM en LNV stellen het Stimuleringsfonds voor Architectuur in de periode 2005 - 2008 jaarlijks ruim 1,3 miljoen euro ter beschikking voor de Regeling projectsubsidies Belvedere. Doel van de Belvedereregeling is het versterken van de culturele diversiteit van stad en landschap door voort te bouwen op de cultuurhistorie. Deze omvat objecten, relictten, landschappen, stadsdelen en gebouwen. Tot de cultuurhistorie behoort eveneens de kennis die afkomstig is van archeologen, architectuur en stedenbouwhistorici, historisch geografen en andere historische deskundigen. Ook de verhalen van bijvoorbeeld bewoners, reizigers en schrijvers over bepaalde gebieden maken deel uit van de cultuurgeschiedenis. Cultuur en geschiedenis zijn geen neutrale werkerreinen. Het verwerken van de geschiedenis in een ontwerp vraagt om het maken van keuzes. Cultuur kan alleen voortbestaan in steeds opnieuw overdachte interpretaties die ten grondslag liggen aan de productie van nieuwe cultuuruitingen. Een verdere uitwerking van de doelstellingen is te vinden in het beleidsplan van het fonds Engagement EN Autonomie. Een cultuur van ruimte maken.

2 Categorieën

Subsidieaanvragen kunnen ingediend worden voor:

Lokale projecten: Een lokaal project is geïnitieerd op lokaal of regionaal niveau en heeft betrekking op een geografisch gedefinieerde opgave. In een lokaal project worden cultuurhistorische aspecten vroegtijdig betrokken bij het vervaardigen van ruimtelijke ontwikkelingsvisies, zodat ze daar integraal onderdeel van uit kunnen maken. Lokale projecten sluiten aan bij vigerend ruimtelijk beleid betreffende het gebied. Betrokkenheid van zowel deskundigen op het gebied van cultuurhistorie en ontwerp als relevante bestuurlijke en opdrachtgevende partijen is een voorwaarde. Aanvragers kunnen bijvoorbeeld gemeenten, ontwikkelaars, ontwerp bureaus, provincies, gebiedsbeheerders of woningbouwcorporaties zijn. Het resultaat van een lokaal project is een ruimtelijk plan. Dit kan bijvoorbeeld de vorm hebben van een ontwikkelingsvisie, een stedenbouwkundig plan of een landschapontwikkelingsplan. Voor lokale projecten is jaarlijks een bedrag van € 700.000,00 beschikbaar.

Kennisprojecten: Een kennisproject heeft betrekking op een onderwerp, thema of opgave van bovenlokaal belang. Het doel is het ontwikkelen en toepasbaar maken van cultuurhistorische kennis bij het ontwerpen aan actuele ruimtelijke inrichtingsvraagstukken. De kennis dient qua thematiek en wijze van presentatie aan te sluiten op de praktijk van ontwerpers en opdrachtgevers. Een kennisproject is innovatief en experimenteel van

karakter. Betrokkenheid van relevante onderzoekende en ontwerpende partijen is een vereiste. Aanvragers kunnen bijvoorbeeld onderzoekers, ontwerp bureaus, architectuurcentra, uitgevers, gemeenten of gebiedsbeheerders zijn. Het resultaat van een kennisproject kan een onderzoek zijn, een publicatie, een website of een combinatie van verschillende vormen van communicatie. Ook debatten, symposia of workshops kunnen deel uitmaken van een kennisproject. Voor kennisprojecten is jaarlijks een bedrag van € 585.000,00 beschikbaar.

3 Beoordelingscriteria

Aan de doelstelling van de Regeling projectsubsidies Belvedere zijn criteria ontleend waaraan een project dient te voldoen. Bij de beoordeling wordt een onderscheid gemaakt tussen lokale projecten en kennisprojecten. Volgens de beoordelingscriteria moet bij een *lokaal project*:

- cultuurhistorie integraal en in een vroegtijdig stadium worden meegewogen en richtinggevend gebruikt worden bij plan- en ontwerp opgaven;
- sprake zijn van een brede betrokkenheid en inzet van relevante bestuurlijke, opdrachtgevend, onderzoekende en ontwerpende partijen;
- cultuurgeschiedenis op innovatieve wijze betrokken worden bij stedenbouwkundige en/of landschappelijke ontwerpen;
- aangesloten worden op vigerend beleid.

Volgens de beoordelingscriteria moet bij een *kennisproject*:

- de kennisontwikkeling een experimenteel of innovatief karakter hebben;
- sprake zijn van een integrale en multi-disciplinaire benadering van cultuurhistorie;
- de gegenereerde kennis bruikbaar zijn bij de herinrichting van stedelijke en/of landelijke gebieden;
- sprake zijn van een onderwerp, thema of opgave van bovenlokaal belang.

Bij beide categorieën wordt tevens gekeken naar de consistentie van het projectplan: doelstelling, betrokken partijen en activiteiten moeten met elkaar in overeenstemming zijn.

4 Formele eisen

- alleen in Nederland gevestigde rechtspersonen kunnen een aanvraag indienen;
- subsidie kan alleen worden aangevraagd voor een project: een incidentele concreet omschreven activiteit die zich afspeelt binnen een periode van maximaal 24 maanden;
- alleen activiteiten die direct betrekking hebben op het uitvoeren van het project komen in aanmerking voor subsidiëring;
- overheden kunnen slechts subsidie aanvragen voor projecten die niet gerekend kunnen worden tot hun wettelijke activiteiten;

- subsidie moet tenminste tien weken voor de aanvang van het project worden aangevraagd;
- er dient sprake te zijn van cofinanciering door de aanvrager zelf of door derden. Het totaal aan subsidies die direct of indirect van het rijk afkomstig zijn mag maximaal 75 procent zijn van het totale begrote bedrag volgens het bij de subsidieverlening goedgekeurde projectplan;
- subsidie kan niet worden aangevraagd voor bouwkosten, het verwerven van eigendommen, exploitatiekosten of het maken van plannen voor en de uitvoering van restauraties, verbouwingen en transformaties;
- onderzoeken naar de haalbaarheid van een project komen niet in aanmerking voor subsidiëring;
- aanvragen van gemeenten moeten ondertekend zijn door een lid van het College van Burgemeester en Wethouders;
- aanvragen van provincies moeten ondertekend zijn door een afgevaardigde van Gedeputeerde Staten;
- subsidie kan alleen aangevraagd worden met het aanvraagformulier voor projectsubsidies Belvedere;
- als een aanvrager met winstoogmerk aan het economisch verkeer deelneemt mag in een periode van drie jaar niet meer dan €100.000,00 aan subsidies worden ontvangen.

5 Een aanvraag indienen

Aanvraagformulieren zijn te downloaden vanaf de website www.archfonds.nl. Op verzoek worden ze per e-mail toegezonden. Uitgeverijen die subsidie aanvragen voor een publicatie kunnen een bij de aanvraag behorend calculatieformulier downloaden. Voordat de aanvraag in definitieve vorm wordt ingeleverd is het mogelijk te overleggen met stafmedewerkers van het Stimuleringsfonds. Aan deze begeleiding kunnen geen rechten worden ontleend. Er zijn jaarlijks vier sluitingsdata. Een aanvrager kan op zijn vroegst tien weken na de sluitingsdatum van start gaan met het project of met onderdelen waarvoor subsidie wordt aangevraagd. Op de websites van het Stimuleringsfonds voor Architectuur en het Projectbureau Belvedere is informatie te vinden over projecten die eerder subsidie ontvingen. Zie: www.archfonds.nl en www.belvedere.nu.

6 Besluitvormingsprocedure

- de aanvraag wordt door het fondsbureau getoetst aan de formele eisen (zie punt 4) en beoordeeld op de redelijkheid van de begroting. Wanneer een aanvraag voldoet aan de formele eisen wordt deze in behandeling genomen.
- de adviescommissie projectsubsidies Belvedere toetst de aanvraag aan de beoordelingscriteria (zie punt 3) en brengt op basis hiervan advies uit aan het bestuur.

- het bestuur van het fonds besluit op basis van dit advies tot het al dan niet verlenen van de gevraagde subsidie.
- voor de verdeling van de beschikbare middelen geldt een tenderprocedure, waarbij in geval van dreigende overschrijding van een subsidieplafond de aanvragen die meer dan andere aanvragen tegemoet komen aan de criteria van de Regeling projectsubsidies Belvedere voor subsidie in aanmerking komen.
- een aanvrager krijgt in de regel binnen tien weken na sluitingsdatum bericht over de beslissing van het bestuur.
- alleen wanneer er sprake is van nieuwe feiten of omstandigheden, kan een aanvraag voor hetzelfde project binnen een periode van zes maanden opnieuw een aanvraag indienen.
- Het is mogelijk om binnen zes weken schriftelijk bezwaar aan te tekenen tegen het besluit van het bestuur.

7 Subsidieverplichtingen

- in publicaties en in berichtgeving over het project (bijvoorbeeld persberichten, advertenties, catalogi, correspondentie, uitnodigingen) moet duidelijk vermeld worden dat het project mede mogelijk gemaakt is met een subsidie van het Stimuleringsfonds voor Architectuur. Het logo van het fonds is te downloaden op de website www.archfonds.nl. Het Stimuleringsfonds voor Architectuur ontvangt twee presentemplaren, terwijl de Directie Cultureel Erfgoed van het ministerie van OCenW één exemplaar ontvangt
- binnen twee maanden na afloop van het project moet een inhoudelijk verslag, voorzien van documentatie bij het fonds worden ingediend, evenals een overzicht van de uitgaven en inkomsten dat zich goed laat vergelijken met de bij de subsidieaanvraag ingediende begroting
- wanneer het totaal aan rijkssubsidie € 115.000,00 of meer bedraagt, moet de financiële verantwoording voorzien zijn van een accountantsverklaring. Wanneer het subsidie minder dan € 115.000,00 bedraagt, moet de financiële verantwoording worden voorzien van bewijsstukken van inkomsten en uitgaven (kopieën van facturen, rekeningen, bankafschriften en dergelijke)
- indien tijdens de uitvoering van een project wijzigingen doorgevoerd worden ten aanzien van het ingediende projectplan (inhoudelijk, financieel, organisatorisch) moet dit schriftelijk aan het bestuur van het Stimuleringsfonds voor Architectuur worden gemeld. Wanneer de verslagen zijn ontvangen en door het bestuur zijn goedgekeurd wordt de subsidie vastgesteld. Afhankelijk van het resultaat wordt het resterende in het vooruitzicht gestelde subsidie uitbetaald of worden teveel ontvangen voorschotten teruggevorderd. De documentatie van het project wordt eigendom van het Stimuleringsfonds voor Architectuur dat het recht heeft om het verslag of delen ervan te publiceren.

Bijlage III Integraal Ontwikkelingsplan Veenhuizen

Bijlage IV Subsidiemogelijkheden voor Belvedere

In de nota Belvedere (1999) is geformuleerd dat het beleid voor versterking van cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening, “[...] *bestaande instrumenten en budgetten beter ingezet*” (OCW et al., 1999; p.69) dienen te worden. Er zijn naast de subsidieregeling Belvedere geen regelingen die zich expliciet op het terrein van de ruimtelijke ordening en de cultuurhistorie bevinden. Door een integrale werkwijze en verbreding van het doel van een project, kunnen projecten in aanmerking komen voor meerdere subsidieregelingen (projectbureau Belvedere, 2007). Een andere mogelijkheid om meer financiën vrij te krijgen voor een project vormt het aangaan van Publiek Private Samenwerkingsverbanden (PPS). Dergelijke projecten hebben een maatschappelijk doel, behoud van cultuurhistorie door ontwikkeling, en een commercieel doel.

Subsidieregeling Belvedere

Sinds 2000 subsidieert het Stimuleringsfonds voor Architectuur projecten waarbij cultuurhistorie een onderdeel vormt bij de ruimtelijke ontwikkeling. Het doel van deze subsidieregeling is: *“Stimuleren en faciliteren dat cultuurhistorische aspecten integraal en in een vroegtijdig stadium in plan- en ontwerpprocessen worden meegewogen en richtinggevend zijn voor ruimtelijke transformatieopgaven”* (projectbureau Belvedere, 2007). De ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer stellen in de Regeling Projectsubsidies Belvedere 2005-2008, ruim €1.300.000,00 per jaar ter beschikking voor Belvedere-projecten. Maximaal 75% van het totale bedrag van het project mag bestaan uit subsidiegelden die direct of indirect van het Rijk afkomstig zijn. Het doel van deze projecten is het versterken van de culturele diversiteit van stad en land door gebruik te maken van de aanwezige cultuurhistorie. Om in aanmerking te komen voor de Belvedere-subsidie van het Stimuleringsfonds voor Architectuur kunnen aanvragen ingediend worden voor lokale projecten of kennisprojecten (Stimuleringsfonds voor Architectuur, 2006).

Lokale projecten

Een lokaal project is een project dat op lokaal of regionaal niveau wordt geïnitieerd. Deze projecten hebben betrekking op een geografisch afgebakende ruimte. Cultuurhistorische aspecten worden vroegtijdig betrokken bij het vervaardigen van ruimtelijke visies. Deze projecten dienen aan te sluiten bij het bestaande ruimtelijk beleid in het gebied. Het resultaat van een lokaal project kan bijvoorbeeld een ruimtelijk plan, in de vorm van een ontwikkelingsvisie, landschapontwikkelingsplan of een stedenbouwkundig plan zijn. Voor lokale projecten is jaarlijks een bedrag van 700.000 euro beschikbaar.

Kennisprojecten

Een kennisproject is een project dat betrekking heeft op een onderwerp, thema of opgave van bovenlokaal belang. Het doel van een kennisproject is om cultuurhistorische kennis te ontwikkelen en toepasbaar te maken. Deze kennis zal dan gebruikt worden bij het ontwerpen van ruimtelijke inrichtingsvraagstukken. Het resultaat van een kennisproject kan een onderzoek zijn, een publicatie, een website of een combinatie van verschillende vormen van communicatie. Debatten, symposia of workshops kunnen hier ook deel van uitmaken. Voor kennisprojecten is jaarlijks een bedrag van 585.000,00 euro beschikbaar.

De subsidieregeling Belvedere is voornamelijk gericht op het betrekken van cultuurhistorie in een vroegtijdig stadium van het ontwerp- en planproces. In het navolgende wordt een tweetal subsidieregelingen besproken waarin een deel van de gelden uit de Belvedere-subsidieregeling worden geïnvesteerd in de *uitvoer* van projecten. Deze 'cultuurimpuls' is terug te vinden in het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing 2 en het Investeringsbudget Landelijk gebied. Het doel van deze impuls is de doorwerking van cultuurhistorie in de uitvoer te vergroten.

Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing 2 (ISV-2)

In het ISV (onderdeel van het grotestedenbeleid) worden de subsidies of geldstromen van een drietal ministeries gebundeld, het betreft de ministeries van VROM, LNV en OCW. Gemeenten stellen ontwikkelingsprogramma's en integrale stadsvisies op die na goedkeuring door het Rijk de basis vormen voor de besteding van de gelden. Het Rijk stelt gelden beschikbaar voor een dertigtal rechtstreekse gemeenten. Deze ontvangen direct een bijdrage van het Rijk. De gemeente Emmen is in de provincie Drenthe de enige rechtstreekse gemeente. De overige zijn onder te verdelen in: niet-rechtstreekse programmagemeenten en de niet-rechtstreekse projectgemeenten. Niet-rechtstreekse programmagemeenten zoals: Assen, Hoogeveen, Meppel en Coevorden dienen een subsidieverzoek in bij de provincie Drenthe door middel van een Meerjaren Ontwikkelings Programma. Onder de niet-rechtstreekse projectgemeenten vallen: Noordenveld, Tynaarlo, Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Midden-Drenthe, Westerveld en de Wolden. Deze gemeenten dienen bij de provincie een subsidieverzoek in gekoppeld aan een concreet projectvoorstel. In 2005 is het tweede tijdvak voor het ISV ingegaan. Het zogenoemde ISV-2 heeft een looptijd tot en met 2009. Om de aandacht voor cultuurhistorie binnen de stedelijke vernieuwing te behouden en versterken is er in het ISV-2 een 'cultuurimpuls' in het leven geroepen. De aanleiding hiervoor vormt de constatering dat "[...] *imago, identiteit en uitstraling van een buurt, wijk, stadsdeel en/of stad sterk worden bepaald door de beleving van de lokale historie, aanwezige visuele kwaliteiten en culturele voorzieningen*" (OCW, 2005). Deze cultuurimpuls is gericht op het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving door aanwezige culturele kwaliteiten in de stedelijke vernieuwing te benutten. In de convenanten van het grotestedenbeleid leggen Rijk en gemeenten

resultaatafspraken vast met betrekking tot de wijken waar culturele kwaliteiten een onderdeel vormen van de gebiedsontwikkeling.

Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG)

Dit jaar stelt het Rijk een gebundelde doeluitkering beschikbaar voor het landelijke gebied. Het doel van deze doeluitkering is het behouden en versterken van de samenhang in de aansturing van gebiedsgerichte processen in het landelijk gebied. Het Rijk sluit een zevenjarig convenant, het 'ILG-convenant', met de afzonderlijke provincies over de besteding van het rijksgeld voor het bereiken van de rijksdoelen. Deze zogenaamde prestatieafspraken worden vastgelegd in wederzijdse (tussen Rijk en provincie) meerjarenprogramma's (MJP). Het MJP bevat een overzicht van de doelen, het beschikbare budget en een specificatie van de doelen per provincie (LNV, 2007). Het MJP zal verder geconcretiseerd worden in overleg met gemeenten, maatschappelijke organisaties en waterschappen tot een Provinciaal Meerjarenprogramma (PMJP).

In het 'Actieprogramma Ruimte en Cultuur' beoogt het Rijk een sterkere inbreng van het cultuurbeleid in het ruimtelijke beleid. In het actieprogramma wordt beschreven wat het architectuur- en Belvedere-beleid kan bijdragen aan de ruimtelijke opgaven op het gebied van gebouwen, dorpen, steden en landschappen (2005). Met het groeiende besef dat ruimtelijke ingrepen een culturele opgave vormen is er, zoals in het actieprogramma voorgesteld, in het ILG een 'cultuurimpuls' opgenomen. Het accent ligt op het behouden en versterken van de cultuurhistorische kwaliteiten in de Nationale Landschappen. Op basis van de Belvedere-gebieden zijn twintig Nationale Landschappen aangewezen. Dertien omsluiten het volledige Belvedere-gebied. De zeven andere gebieden omvatten gedeeltelijk het Nationale Landschap. In de provincie Drenthe is ruim één miljoen euro, voor de periode 2008-2013, aan rijks gelden gereserveerd voor projecten waar het accent ligt op het behouden en versterken van de aanwezige cultuurhistorische kwaliteiten.

Startsubsidie Belvedere

Vanaf januari 2007 is het mogelijk voor overheden en instanties die overwegen een Belvedere-subsidie aan te vragen bij het Stimuleringsfonds voor Architectuur om een startsubsidie aan te vragen. Door middel van de startsubsidie is het mogelijk om eerst een projectplan uit te werken en kunnen de mogelijkheden verkend worden. De resultaten van dit voortraject biedt mogelijkheden om de projectopzet aan te scherpen en een reguliere Belvedere-subsidie aanvragen. Voorwaarde voor het verkrijgen van een startsubsidie is dat de cultuurhistorie betrokken wordt bij het opstellen van de ruimtelijke visie. Deze subsidieregeling is een aanvulling op de bestaande subsidiemogelijkheden en valt binnen het vastgestelde budget van ruim €1.300.000,00 per jaar (Projectbureau Belvedere, 2007).

Overige subsidiemogelijkheden

Op het gebied van subsidieregelingen waar cultuurhistorie een onderdeel van kan vormen zijn er vele mogelijkheden. Een door het projectbureau Belvedere gemaakte inventarisatie leert dat er momenteel 44 subsidieregelingen bestaan waar cultuurhistorie een onderdeel van kan vormen (projectbureau Belvedere, 2007). Om aanspraak te maken op deze diverse regelingen is het noodzakelijk om de inhoud van een project te verbreden. Het betreft hier subsidies die afhankelijk van de rol, publiek of privaat, die ingenomen wordt, meer of minder geschikt zijn voor een Belvedere-project. In de onderstaande lijst staan daarentegen ook subsidies die zich beperken tot bepaalde provinciegrenzen.

- BOEi: investeringen herbestemming industrieel erfgoed
- Besluit Ontwikkeling Landschappen (BOL)
- Besluit rijkssubsidiëring historische buitenplaatsen (Brhb)
- Besluit rijkssubsidiëring restauratie monumenten (Brrm 1997)
- Besluit rijkssubsidiëring instandhouding monumenten (Brim)
- Besluit rijkssubsidiëring onderhoud monumenten (Brom)
- Bouwfonds Cultuurfonds
- Cohesiebeleid (Europa)
- Cultuur 2000 (Europa)
- Cultuur 2007 (Europa)
- Cultuurfonds Bank Nederlandse Gemeenten
- Cultuurfonds voor Monumenten
- Interreg III (Europa)
- Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG)
- Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing 2 (ISV-2)
- Jeugd in Actie (Europa)
- Landschapsfonds (Nederland Mooi)
- Leader+ (Europa)
- N.V.'s Stadsherstel
- Nationaal RestauratieFonds (NRF)
- Presentaties Nederlands cultureel erfgoed (Mondriaanstichting)
- Prins Bernhard Cultuurfonds
- Provincie Drenthe: Stads- en dorpsvernieuwingsfonds 1994
- Provincie Friesland: subsidieregeling voor monumenten en cultuurhistorische projecten
- Provincie Gelderland: subsidieregeling 'Verordering Cultuurhistorie Gelderland'
- Provincie Groningen: Erfgoedsubsidies
- Provincie Limburg: Cultureel erfgoed
- Provincie Noord-Holland: Culturele planologie
- Provincie Noord-Holland: Monumentensubsidies
- Provincie Overijssel: Re-animatie industrieel en agrarisch erfgoed

- Provincie Overijssel: Subsidie monumentenzorg
- Provincie Utrecht: Monumentensubsidies
- Provincie Utrecht: Subsidies archeologie
- Provincie Zeeland: Onderhoud monumenten en draaipremies molens
- Provincie Zuid-Holland: Subsidies cultuurhistorie
- SEV
- Sponsoring
- Stimuleringsfonds voor Architectuur - HGIS cultuur
- Stimuleringsfonds voor Architectuur - Projectsubsidies Belvedere
- Stimuleringsfonds voor Architectuur - Startsubsidie Belvedere
- Structuurfondsen (Europa)
- Triodos Bank en Triodos Fonds
- VSB fonds
- Varend Monument-Lening

BIJLAGE V De nieuwe Wet Ruimtelijke Ordening

Een belangrijke wetsherziening is op 23 februari 2006 door de Tweede Kamer aangenomen, de nieuwe wet op de ruimtelijke ordening 'Ruimte geven voor ontwikkeling'. Verwacht wordt dat de herziene wet in 2007 zal worden goedgekeurd door de Eerste kamer, waarna de wet van kracht wordt. Op basis van deze nieuwe wet dienen Rijk, provincie en gemeente hun ruimtelijk beleid vast te leggen in één of meerdere structuurvisies. Voor provincies stelt de nieuwe WRO dat deze haar ruimtelijke belangen kenbaar maakt. Dit vormde voor de provincie Drenthe onder andere aanleiding om een Cultuurhistorische Waardenkaart op te stellen. Door middel van deze waarderingskaart wordt kenbaar gemaakt waar de provinciale belangen liggen op het terrein van de cultuurhistorie.

Wet Ruimtelijke Ordening

In de nieuwe wet ruimtelijk ordening (WRO) wordt een duidelijk onderscheid aangebracht tussen enerzijds het ruimtelijk *beleid* en anderzijds de *uitvoering* van dat beleid. In de huidige WRO zijn deze elementen sterk met elkaar verbonden door onder andere: de planologische kernbeslissing op rijksniveau en de streekplannen op het provinciale niveau. Deze bevatten beleidsbeslissingen die doorwerken naar lagere overheidsniveaus (VROM, 2006). Deze elementen zullen met de nieuwe WRO komen te vervallen. Rijk, gemeente en provincie dienen hun beleid vast te leggen in structuurvisies, die de planologische kernbeslissing, het streekplan en het structuurplan vervangen. Deze visie bevat de uitgangspunten van het ruimtelijk beleid en hoe deze uitgevoerd moet worden. Het verschil met de 'oude' WRO is dat de opgestelde structuurvisies juridisch niet doorwerken naar lagere overheden.

In de nieuwe WRO zullen bestemmingsplannen niet langer meer ter goedkeuring bij provincies liggen. Om toch invloed uit te kunnen oefenen over de inhoud van de bestemmingsplannen staan provincies een drietal instrumenten ter beschikking, die enkel ingezet kunnen worden indien het provinciale belang in het geding is:

- Ten eerste krijgt de provincie de bevoegdheid om een *inpassingsplan* op te stellen. Door middel van dit plan wordt het mogelijk om projecten van provinciaal belang te realiseren. De verantwoordelijkheid voor de uitvoer van deze projecten ligt dan bij de provincie.
- Een tweede mogelijkheid vormt het opstellen van *algemene regels* (verordeningen). In de algemene regels kan de provincie regels stellen over de inhoud van een bestemmingsplan.
- De laatste mogelijkheid vormt de *aanwijzing*. Door middel van een aanwijzing kan de provincie iets voor één specifieke situatie regelen.

De drie bovengenoemde provinciale instrumenten die in werking treden met de nieuwe WRO vereisen dat de provinciale belangen vooraf helder zijn. In het kader van de nieuwe WRO is het doel van de provincie om *"[...] zoveel mogelijk vooraf, door bestuurlijk overleg of de inzet van bepaalde instrumenten, duidelijk te maken welk beleid (juridisch) doorwerkt naar gemeenten"* (VROM, 2006; p.4).

In een artikel in Stedebouw en Ruimtelijke Ordening wordt een analyse gepresenteerd van de nieuwe WRO (Spaans et al., 2006). De conclusies hieruit zijn dat Nederland met de nieuwe WRO de provinciale bevoegdheden versterkt. Dit door de mogelijkheid om in te grijpen in lokaal ruimtelijk beleid als het provinciale belang in het geding is. Een tweede conclusie is dat de doorwerking van het provinciale ruimtelijk beleid directer is geregeld. Ten derde zal de provincie de rol van ruimtelijk regisseur moeten aannemen: door lokale en regionale belangen aan elkaar te knopen. Deze rol zal vervuld moeten worden via overleg en inspraak in de ruimtelijke plannen. Er zijn op dit niveau beperkte mogelijkheden voor interventie. De interventiemogelijkheden zijn namelijk enkel van toepassing waar het provinciale belang in het geding is. In het verlengde hiervan zal bij onenigheid over ruimtelijke keuzes op het lokale of regionale niveau, de provinciale rol van scheidsrechter moeilijker te vervullen zijn. Wederom kan deze rol enkel worden aangenomen indien het provinciale belang in het geding is.

Cultuurhistorische Waardenkaart

Het provinciale belang ten aanzien van de cultuurhistorie zal worden vastgelegd in een Cultuurhistorische Waardenkaart. Deze Cultuurhistorische waarderingskaart (CHW) beoogt de *"[...] herkenbaarheid van cultuurhistorische elementen, in hun onderlinge samenhang, [...], van gebouw tot en met landschap [...]"* te bevorderen (provincie Drenthe, 2004b; p.216). De aandacht verschuift op deze wijze van objectgericht (alleen de afzonderlijke elementen) naar aandacht voor de context van een element in het landschap en de samenhang die deze vormt in een groter cultuurhistorisch patroon. Een landschap waarin de samenhang tussen verschillende cultuurhistorische elementen nog sterk herkenbaar is, zal hoger gewaardeerd worden in tegenstelling tot een landschap waarin de onderlinge samenhang verloren is gegaan. Dit betekent niet dat in gebieden waarin de onderlinge samenhang verloren is gegaan, geen te behouden elementen meer te vinden zijn. De waarde van de elementen staat in deze gebieden meer op zichzelf. Met betrekking tot de Belvedere-gedachte zou in het eerste geval meer voor een op bescherming gerichte aanpak gekozen moeten worden. In het tweede geval kunnen de aanwezige elementen als inspiratiebron dienen voor de ruimtelijke inrichting.

Conclusie

Met de komst van de nieuwe Wet Ruimtelijke Ordening (WRO) wordt er van provincies gevraagd om haar belangen op voorhand kenbaar te maken. Het samenstellen van een Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) biedt de mogelijkheid om het cultuurhistorisch

belang op voorhand en in één belang in gebiedsgerichte ontwikkelingen in te brengen. Er moet voor gewaakt worden dat het inbrengen van de CHW in gebiedsgerichte ontwikkelingen niet een bepaalde starheid met zich meebrengt die het creatief omgaan met de waarden belemmert. Het inbrengen van cultuurhistorie in gebiedsgericht ontwikkelingen vormt slecht één belang binnen de gebiedsontwikkeling en deze zal zich moeten verenigen met andere belangen.

Filename: Appendices
Directory: E:
Template: X:\Data\Application Data\Microsoft\Templates\Normal.dot
Title: Belvedere-projecten in Drenthe
Subject:
Author: basd
Keywords:
Comments:
Creation Date: 5/13/2007 8:07:00 PM
Change Number: 3
Last Saved On: 5/13/2007 8:10:00 PM
Last Saved By: Dijkema
Total Editing Time: 3 Minutes
Last Printed On: 8/21/2007 11:14:00 AM
As of Last Complete Printing
Number of Pages: 25
Number of Words: 7.623 (approx.)
Number of Characters: 43.454 (approx.)